

**Ciència** David Bueno

# Bèsties amb moral

Una de les particularitats de la Terra és l'extraordinària varietat d'éssers vius que l'habiten. Una de les primeres persones de qui hi ha constància escrita del seu afany per descriure i classificar la natura fou Aristòtil, un afany que amb més o menys intensitat i encert ha arribat fins als nostres dies. Als Països Catalans gaudim, des del 1985, d'una obra de referència pensada en català que reflecteix minuciosament la nostra natura, la *Història Natural dels Països Catalans*, de la qual s'acaba de publicar un magnífic suplement que l'actualitza a partir dels nous criteris de classificació, el fonament dels quals explica profundament i de manera assequible. Un suplement dissenyat, com tota la resta de l'obra, amb criteris estrictament científics. Però la descripció de la natura no ha seguit sempre criteris únicament científics, ni aquesta *Història Natural dels Països Catalans* és la primera obra escrita en català que reflecteix la diversitat natural.

La primera obra escrita en català que descriu una certa diversitat d'animals és el *Bestiari català*, molt conegut i popular a l'edat mitjana, entre els segles XII i XIV –hi ha qui diu que va ser el llibre més llegit després de la Bíblia–, el qual deriva del



*Bestiario toscano*. Actualment se'n conserven diverses còpies, com l'anomenat manuscrit 75, a la Biblioteca de la Universitat de Barcelona, i els manuscrits 87 i 310, a la Biblioteca de Catalunya. Els dos primers són complets però no contenen il·lustracions, mentre que el darrer és frag-

mentari però il·lustrat. Els bestiaris medievals són obres en prosa o en vers que presenten les característiques d'espècies animals reals o imaginàries –al costat de formigues, panteres, galls i ases hi apareixen també dracs, fènixs i unicorns–, a partir de les quals fan una interpretació simbòli-

ca i treuen una lliçó de caràcter religiós o moral. Unes característiques que, per cert, a vegades són llegendàries i sense cap validesa científica.

Per exemple, de l'aranya diu que "és un petit animaló, que amb els seus fils i el seu enginyós artifici caça les mosques i els borinots, i se'ls menja. [...] L'aranya ens dona a conèixer les obres del diable, car ell ens té parats els seus fils cada dia per prendre'ns la nostra ànima". El *Bestiari català* original, tanmateix, no ho diu exactament amb aquestes paraules ni emprava aquesta sintaxi, sinó que ho fa amb la parla catalana pròpia de l'època medieval. Ara, però, dins la seva col·lecció de monografies i aprofitant que el 2010 ha estat l'any de la Biodiversitat, Mètode ens posa a l'abast el *Bestiari català* del manuscrit 75 transcrit en un llenguatge actual, una tasca curiosament i fidelment realitzada per Xavier Bellés, entomòleg i director de l'Institut de Biologia Evolutiva de Barcelona. Tanmateix, lluny de conformar-se amb una simple transcripció, Bellés ha escrit també una introducció conceptualment molt generosa que contextualitza l'obra en la seva època i dins el conjunt d'estudis i tractats naturals. Un llibre a través del qual podrem veure les formes velles amb ulls nous, i que ens permetrà gaudir del *naturalisme* medieval català en el seu estat més pur. \*



**Bestiari**  
Transcripció:  
**Xavier Bellés**  
Editorial:  
**Monografies Mètode**  
**València, 2010**  
Pàgines: 96  
Preu: 10 euros

**El folklore català actual beu molt de les fonts del bestiari català medieval** TJERK VAN DER MEULEN

**Poesia** Roger Costa-Pau

# En un xoc vertebral de mons

El poeta Ricard Creus enceta el pròleg d'*El bol del mendicant* amb una afirmació ben poc passatgera en relació amb la poesia de Montserrat Riba. Diu Creus: "En tots dos llibres [els publicats fins ara per la néta de Carles Riba] els seus tendres i ben construïts poemes fan un valent homenatge a la introspecció, l'austeritat i l'aprofundiment per oposició a la superficialitat, el malbaratament i l'excés de coses inútils que dificulten l'establiment d'un vincle veritable amb la vida i la natura". Això té a veure amb la concepció que la poeta té de la poesia i amb la manera que té d'escriure, és clar, però també guarda una relació estretíssima amb el fet que, si més no fins ara, la poesia de Riba té la impregnació en les seves vèrtebres de

l'essència de l'Àsia, en especial de l'Índia i els corrents portentosos del Ganges (en el primer llibre, *Kuruksetra*) i fins a les infinitats del Tibet, la tradició dels ascetes i la gran Corea presents en *El bol del mendicant*. De fet, el volum s'inaugura amb la divisa d'un poema en prosa del poeta subcoreà contemporani Yi Mun-Yol que parla d'uns camps, prop del riu, que apareixen coberts de cadàvers de morts de fam just després d'haver-se imposat les verdors i les calideses de la primavera.

Però hem començat parlant d'introspecció, i hem d'afegir-hi encara la idea de la confrontació, contrast i divergència en tot que en el llibre i en el desplegat dels poemes se'ns fa avinent a partir de les constatacions del xoc d'universos: l'objectivitat i la

subjectivitat, Orient i Occident, l'interior i l'exterior, realitat i idil·li, vida i mort, gelors i desig... En aquest sentit, el primer poema, que dona nom al llibre, és la clau que ens obre l'essència d'aquest itinerari, lògicament, però també i sobretot el sentit que té la literatura, l'art i la poesia per a Montserrat Riba. La imatge primera és la forma de bol o de conca que dibuixa el mendicant amb les seves mans: "Quedar-se sol / i sols / amb les vísceres / i la sang / l'esquelet / un tros de carn / just per preservar / la vida / [...] Amb un bol / de mendicant / i l'oratge / a freq de pell / vagant errant / i capbussar-se / dins els designis / de l'ànima"... Parlem d'un xoc vertebral de mons que no és concèntric sinó plural: s'eixampla com un riu en la mesura que s'ex-

pandeixen els àmbits de reflexió. I no busquin teoritzacions al respecte: en tot cas, es tracta d'una proliferació de constatacions obertes, i Montserrat Riba té l'encert de saber fer còrrer un discurs sense excessos d'evidència, per bé que el perill hi seria fàcil, justament pel nombre notable de poemes en prosa que apareixen en el volum. Tampoc és un llibre llunyà, ni distant, pel fet que begui amb fúria de l'Orient, ben al contrari: les proximitats de les composicions de Montserrat Riba les aporten les vivències i aquesta destresa en el desig de consecució d'un equilibri entre allò que sentim i percebem i allò que pensem, és a dir; en la ferma convicció que la poesia posa sempre sobre la taula, d'entrada, la doble carta de l'emoció i el pensament. \*



**El bol del mendicant**  
Autor:  
**Montserrat Riba**  
**Premi Cadaqués a Rosa Leveroni**  
Editorial: **Proa**  
**Barcelona, 2011**  
Pàgines: 80  
Preu: 16,50 euros